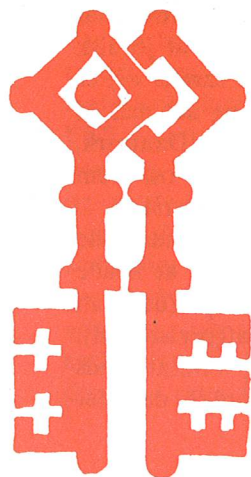
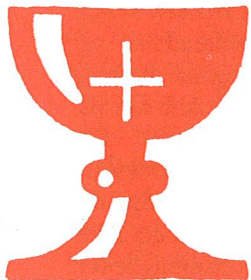
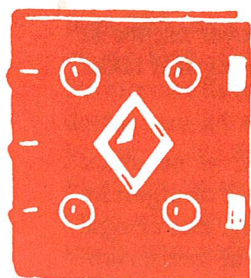

RE-FORMATIO

MEDDELELSER OM KIRKELIG FORNYELSE

3 / juli 1993

ISSN 0903-6113

Σ

ÅRSBERETNING 1993

ved formand for Fællesskabet Kirkelig Fornyelse, Poul Exner.

"Gud være os nådig og velsigne os, Han lade sit ansigt lyse over os, for at Din vej må kendes på jorden, din frelse blandt alle folk. Folkeslag skal takke dig, Gud, alle folkeslag takke dig." Ps.67.

Dette landskonvent afholdes lidt i lyset af den nys overståede folkeafstemning. Der er meget at være glad for som dansker i den forbindelse. Det er skønt at leve i et så grundfæstet og så forholdsvis ukorrupt demokrati. Ved denne folkeafstemning skulle vi kun sige Ja eller Nej. Men det er jo også såre bibelsk. Hvad der er derud over, er som bekendt af det onde. Og vi sagde ja og nej. Og der var flere af det ene svar end af det andet. Det var alle fædrelandskærlige danske vælgere, der stemte, men stemte modsat. Alle nøgterne, politiske danskere stemte modsat. Alle fanatikere, fustaster, skvaddehoveder, følelsesladede, besindige, intelligente, dumme, sværmere, profetiske, grundtvigianere, frikirkefolk, ateister, professorer, materialister, store og små købmænd, stemte modsat. Det gjorde vi også, vi der er sammen nu. Vi der var sammen i morges ved lovsangen, bekendelsen, frembærelsen, ihukommelsen, deltagelsen i Herrens sakramentale nærvær. Vi vil hellere være sammen og enige her end vi vil skilles på vores uenighed om Ma-astricht og Edinburg. Det er godt, at det er sådan, Det er godt,

at sandheden i det, vi bekender og tilbeder, ikke står til afgørelse ved flertalsbeslutning. Det er også godt nok, at valg af revisorsuppleant og fastsættelse af kontingent i vores forening afgøres demokratisk. Men selv det, at vi er sammen til landskonvent i bevidstheden om at være et mindretal som kirkelig bevægelse indenfor folkekirken, er et udtryk for, at vi er fælles om at prioritere vores eenhed i tro og bekendelse og fællesskab i Kristi legeme højere, end noget andet fællesskab her på jorden, selv det familiære. De historiske og politiske konsekvenser af afstemningen i tirsdags er, når det kommer til stykket, ikke andet end variationsmuligheder for, hvordan Danmark, Europa og verden skal tage sig ud resten af den tid, der er tilbage af jordisk tid, medens det, der samler os, er den vej, vi skal gå, og det mål, vi skal nå, når vi lægger Danmark, Europa og verden bag os, frem mod vort egentlige borgerskab.

I ps. 67 beder vi om Guds nåde og velsignelse - ikke til at kende danskernes vej i Europa (den kan vi altid lave flertalsafgørelser om), men vi beder netop om, at Guds vej må kendes på jorden, den, der

er hans frelse blandt alle folk - også det danske folk - som folk. Guds vej har vi lige været med til at anvise i vores messe. Den er hans Søn, som er vejen, sandheden og livet. Den er Sønnens vej fra himmel til jord og dødsrige og derfra igen ud af døden tilbage til jorden i 40 dage og derfra til Faderens højre hånd for derfra at være med sin menighed alle dage indtil han vender synligt tilbage for enhver.

Der er andre kristne danskere end os her, der står for dette og vil pege på Jesus som vejen, sandheden og livet, og som synes, at de gør det bedre i deres egne kredse, end vi gør det, og gør det bedre end ved at de tilslutter sig os. De er sikkert også på mange måder dygtigere end vi er. Der er ofte flere i deres kredse og ved deres stævner. Deres meninger og holdninger slår mere igennem på det kirkepolitiske. De bliver taget mere alvorligt i medierne og den løbende debat. De har større indflydelse ved menighedsrådsvalg og bispevalg. Ja, vi befinder os vel lige nu faktisk i det eneste sogn i landet, hvor den folkevalgte menighedsrådsformand er medlem af FKF. Vi vil naturligvis gerne være flere og have mere politisk vægt og vinde flere flertalsafgørelser ved alt det, der stemmes om også i kirkelige kredse. Men vi nedlægger altså ikke os selv. Vi må jo gøre det, som ikke bliver gjort af andre. Jeg tror ikke, der er noget, der med rette kan kaldes kirkens

mund og mæle, hvis ikke vi piper med. Det er naturligvis interessant i sig selv, at der overhovedet er nogle, der påtager sig at skrive en debatbog med den titel. Der er åbenbart andre end os, der vil være med til at ryste påstanden om, at "ingen som bekendt kan tale på folkekirkens vegne" af sig inden det bliver et juridisk fastlagt kirkeligt dogme. Det er godt, at der er nogle, der begynder at øve sig på at tale på kirkens vegne igen. Det kan vi alle sammen blive meget bedre til netop gennem øvelse. Det er ikke sikkert, at alle, som prøver, kommer lige godt fra det, men så må vi jo bare prøve igen. De, der blive ved, bliver bedre til det og de bedste til det, men de skal huske at beregne omkostningerne, for de er som regel større, end vi umiddelbart forstiller os og bryder os om. At tale på folkekirkens vegne er kun interessant, hvis der er en kamp om at tale på den hellige katolske kirkes vegne. Og de, der er gode til det, vil meget hurtigt få både venner og fjender, hvor fjenderne som regel er de fleste og de stærkeste. Vi vil gerne være med på de vilkår. Vi vil gerne høre på alle dem, der har mer erfaring og hidtil har vist større mod. Vi er glade for dem, der også gerne vil høre på os og endnu tage os alvorligt. Det sker også i mindre sammenhænge. Vi er glade for at være med i den kreds, som uofficielt kaldes "de otte" med Indre Mission som den stær-

keste og mest etablerede. Vi er glade for den teologiske og kirkeretslige tyngde hos "Kirkelig Samling om Bibel og Bekendelse", og vi er opmuntrede af den nye tilgang af studenter gennem Menighedsfakultetet og Dansk Bibelinstitut. Vi tror om os selv, at vi stadigvæk er de mest erfarne og vidsynede, når det drejer sig om liturgi og kirkestruktur, og vi beder navnlig Luthersk Missionsforening og "Forum, for en Fri Folkekirke" om ikke at skabe splittelse omkring embedsordninger og praksis, som ikke er nødvendige for salighedens skyld. For det er den ægte åndelige enhed faktisk. Og den åndelige enheds eneste synlige troværdige udtryk er stadigvæk nadverfællesskabet.

Det er klart, at kampen for folkekirkens frihed går gennem eksistensen af frie menigheder. Disse frie menigheders ledere må gerne være fri for alle tjenestemandregler og krav om officielle uddannelser, men det er lige så afgørende, at disse lederes kaldelse anerkendes i videst mulige kredse af andre menigheder. Det ligger både i kirkens og det kirkelige embedes åndelige væsen. Al brud på gældende orden for kirkelig anerkendelse er enten skismatisk eller en fristelse til tvivl om dets gyldighed. Dette er også det danske præste- og bispeembedes dilemma: at det ikke anerkendes længe end det er tilfældet i den økumeniske situation. Og det er vores sorg og vores beklagelse, at den

bispevielse, der fandt sted i går i Norge er med til at komplicere det kirkelige embede, konfessionerne imellem. Spørgsmålet om frie menigheders betydning for den folkekirkelige frihed er også rejst omkring kirkestriden i Voldhøj kirke i Struer. Den klare udgang på den strid må være den enkle, at selve menighedsdannelsen omkring et fuldstændigt regelmæssigt gudstjenesteliv i sognedistriktet aldrig ophører eller opgives på grund af manglende bevilinger eller statsansættelsesforhold. Det er udelukkende den pågældende gudstjenestefejrende menigheds sag at sørge for det.

Alle kirkelige spørgsmål lader sig belyse og næsten også besvare af den gudstjenestefejrende menighed. Det kræver hverken særlig genialitet eller moralsk habitus hos dens medlemmer og ledelse. Det kræver faktisk kun lydhørhed overfor det guddommelige nærvær. Det er som om dette nærvær giver menigheden en selvlæsende funktion. Der kan sagtens opstå strid i en sådan menighed. Det er ikke at foragte. Det er der erkendelse i. Der kan også opstå splittelse. Det er altid smerteligt, men ind imellem nødvendigt. Der kan godt ske udskillelse og udelukkelse. Det er også for frelsesværkets skyld. Men der bliver altid en rest, som er arving til alle de løfter, der er givet Gudsfolket. Guds vej vil altid være fundet, kendt af og farbar for nogle, og en flok, som med fuld gyldighed

repræsenterer folkeslagene i deres lovsang, vil altid findes.

Disse forjættelser og denne vision er det, vi også som minoritet, står for. Der, hvor dette ikke modsiges, er vi med. Men vi opgiver ikke vores visioner, der hvor de overlades til os alene.

Udover dette årlige landskonvent træder vi offentligt frem først og fremmest gennem vores blad *Reformatio*, som man gerne må abonnere på uden at være medlem hos os. Vi holder kirkestævner i det storkøbenhavnske område ca. 4 gange årligt. Vi afholder igen i år familielejre på Sundevad-Centret i midten af juli måned og retræte i september, enten i Smidstrup eller på Hellig Kors Kloster i Lem. Dette sted er ikke vores, med det står i sin fundats for alt,

hvad vi står for. Derfor har vi som bevægelse og som enkeltpersoner fuld hjemstedsret på stedet. Jeg opfordrer alle vores medlemmer til at slutte op om stedet med forbøn for dem, der nu bor der og for dem, der måtte komme, samt til at indmelde sig i Støttekredsen.

Jo vist er vi udefra set en minoritet. Og det kan meget vel være, at det et langt stykke af vejen er velfortjent, fordi vi er sløve og ueffektive og mangler glød og begejstring i vores ydre fremtræden. Men lad os så i det mindste bevare en vis munterhed. Det er ikke os, der har taget sæde ved Faderens højre hånd. Det er ikke vores forening, der i herlighed skal dømme levende og døde.

KØBENHAVNS VESPERRING

Onsdag den 29. september kl. 17,00: MIKKELSDAGS FESTVESPER i Skt. Jakobs Kirke. Prædikant: pastor Knud Christensen. Herefter spisning af medbragt mad.

Kl. 19,00: MIKKELSMESSE. Prædikant: pastor Helge Taggatz. Bethlehems-kirkens kantori medvirker.

Tirsdag den 2. november kl. 19,00: ALLESJÆLEDAGS VESPER i Hans Egede Kirke. Prædikant: pastor Hans C. Christensen. Kaffesamvær. Tale ved pastor Ole Skjerbæk Madsen: "Efter døden". Completorium.

Tirsdag den 30. november kl. 19,00: ADVENTS-FESTVESPER (Skt. Andreas) i Bethlehemskirken. Prædikant: pastor Bjørn Hansen.

SALT I FOLKET

foredrag i Albertslund den 22. maj
af pastor Carsten Dalsgaard Hansen, Vejen.

Den amerikanske missionær Don Richardson har i flere bøger beskrevet, hvordan han og hans hustru Carol har været udsendt til det, som vi kalder unåede folkeslag med evangeliet om Jesus Kristus. To af disse bøger er oversat til dansk, nemlig "Evigheden i deres hjerter" og "Fredsbarnet".

Det er virkelig spændende læsning. Missionærparret har på helt enestående vis fået lov at opleve, hvordan Gud Helligånd har givet dem visdom og kraft til at kommunikere evangeliet til mennesker, hvis hele kultur og tankegang umiddelbart forekom dem at ligge så fjernt fra den bibelske, at de var ved at opgive. Det gælder så forskellige folkeslag som efterkommerne af de sydamerikanske inkastammer og sawi-folket i Ny Guinea, som er hovedjægere og kannibaler, og som stadig lever på stenalderstadiet i næsten fuldkommen isolation fra omverdenen. Don og Carol Richardson har gentagne gange erfaret, at Gud tilsyneladende har indplantet en kode til evangeliet i alle menneskers hjerter, en kode, som de så ved bøn og Helligåndens vejledning har fået lov at bryde. Disse beretninger fra de vanskeligst tænkelige missionssituationer fra det virkelige liv kan give nyt påmod og tro på at det kan lade

sig gøre at formidle evangeliet også til vores generation af danskere, som tilsyneladende efterhånden er blevet helt ikke bare fremmedgjorte, men også vaccineret imod kristendommen.

Den tilstundende pinsehøjtid giver grund til tro mod alle odds, håb mod håb og glæde trods alle frustrationer og skuffelser. Men samtidig skal vi ikke lukke øjnene for virkeligheden. Og den er måske barskere og alvorligere end vi ønsker og måske overhovedet formår at gøre os forestillinger om.

Situationen i gamle Danmark er jo nemlig ikke bare den, at vi kan konstatere og erfare en lang række menneskelige og kulturelle faktorer, der stiller sig op som barrierer for den kommunikation af evangeliet, vi så brændende ønsker at komme igennem med. Der er også en åndelig virkelighed ved siden at pinsens og Helligåndens, som vi realistisk må regne med og tage højde for. Og det drejer sig ikke bare om den kendsgerning, at Guds modstander Satan går omkring som en brølen-de løve og søger hvem han kan opsluge. For er vi i Kristus kan ingen djævel skade os. Men det er netop det, som er problemet. For selv om langt den største del af Danmarks befolkning er døbt til

at tilhøre Kristus, så er vi et folk, som i praksis har vendt Gud ryggen og som i stedet har givet sig materialismens og selvklogskabens afguder i vold, som har valgt en livsstil, hvor egoet er gjort til gud, som sætter sig selv som dommer over liv og død, og som tilmed nu har åbnet sig mod alskens hinduistisk inspireret og okkult nyreligiositet. Og det betyder ikke kun, at Djævelen i vores generation ligefrem bliver inviteret ind i det døbt Danmarks hjerte, men også - og der er i virkeligheden langt det værste, at vi realistisk må regne med Guds mishag og vrede og dom og straf.

Hvor jeg ved det fra? Fra de hellige profeter og apostle, gennem hvem Gud har åbenbaret sig og gennem Israels historie, hvor Gud med al ønskelig tydelighed har vist, hvordan Han tænker og reagerer.

Måske er vores situation i Danmark derfor i virkeligheden langt alvorligere end inkaernes og Sawi-folkets. Fordi vi for tusind år siden fik evangeliet betroet og nu har vendt os til afguderne.

Herre forbarm dig!

Vi må kalde kirken til alvorlig bod. Og med kirken mener jeg den lille rest, som stadigvæk har ører at høre med og som fatter, hvor alvorlig en situation vi som folk er havnet i åndeligt talt.

ASSIMILATIONEN

Når vi taler om at være salt i folket, tænker vi på Jesu ord til

disciple om at være jordens salt.

Så længe kirken var en forfulgt mindretalskirke i de tre første århundreder efter den første pinse, bestod der i virkeligheden en slags åndelig idealsituation. Der er selvfølgelig nok ingen af os, som ligefrem misunder de kristne i den periode. De vidnede med hele deres eksistens, de var martyrer. Men idealsituationen bestod deri, at de kristne udgjorde et - ganske vist hastigt voksende - mindretal, og at ingen med fornuften i behold ville finde på at blive kristen af bekvemmelighedsgrunde. Man kan så undre sig over, at der alligevel var mange som gjorde det, ligesom det tilsyneladende stadig er tilfældet de steder i verden, hvor de politiske og religiøse magthavere forsøger at undertrykke evangeliet med ydre magt og forfølgelse mod de kristne. Men det er jo en af de mærkelige paradoksale kendsgerninger, som Jesus klart har undervist sine disciple om, så det ikke skulle komme bag på dem, at kirken, altså den sande kirke af sandt troende altid vil forblive et mindretal i den store folkelige så vel som overfolkelige sammenhæng. Men at den netop som forfulgt mindretal ved Helligåndens og den ophøjede herres Jesu Kristi magt vil blive sat i stand til at ekspandere og udgøre et åndeligt saltmiddel mod kulturel forrådnelse.

Men så var det, at Djævelen fik

sin måske allersnedigste djævelske idé nogensinde. Han hviskede kejser Konstantin den Store i øret, at han ville gøre Gud en stor tjeneste ved at gøre kristendommen til statens officielt anerkendte og privilegerede religion. Og når Djævelen taler om at gøre Gud en tjeneste, så er det som regel sig selv han tænker på. Alt som det viste sig mere og mere umuligt at udrydde kirken med vold og forfølgelse var han begyndt at tænke på, om der måske var andre metoder, som var bedre. Og det skulle vise sig, at det var en genial idé, han havde fået.

Henry Ussing, kirkefondets vise åndelige ideolog, skriver i sin banebryderbog fra 1890, at den egentlige rod til kirkens nød i alle følgende tider er, at skellet mellem kirken og verden blev nedbrudt. Dette er, hævder Ussing, kirkehistoriens hovedsynd. For det, som skete var, at verden med glæde gik ind i kirken, når bare den kunne få lov at være der på sine egne præmisser, altså med verdsligheden og vantroen i behold. Derved blev menigheden i dette ords apostolske betydning usynlig, den forsvandt i folkehavet, gik under i den store assimilation. Søren Kirkegaard havde allerede set det samme og sagt det på sin egen måde i "Øjeblikkets" biden- de kirkekritik. "Når alle ere Christne, er eo ipso det nye Testaments Christendom ikke til, ja den er umulig. I "Christenheden" ere vi alle Christne - Modsætningsfor-

holdet er altsaa gaaet ud. I det Intetsigendes Betydning har man fået Alle gjort til Christne og Alt christeligt - og så leve vi (under navn af Christendom) Hedenskab- et. Man har ikke vovet i Trods, aabenlyst at gøre Oprør mod Christendommen, nei, man har hykkelsk og gavtyveagtigt afskaffet den ved at forfalske Bestemmelsen af det at være Christen. Det er herom jeg siger, det er 1) en christelig Chriminal-sag; 2) det er at lege Christendom; 3) det er at holde Gud for Nar."

Jeg ved ikke, hvordan I oplever det som præster og som læge medlemmer af menigheden i dag- ens folkekirkelige virkelighed. Jeg oplever det som noget af et mare- ridt. Min gamle gode kollega Valdemar Anderson sagde engang til mig, at vi ligeså godt kan se i øjnene, at vi er oppassere for folkereligøsiteten. Det som jeg tror, at han forsøgte at sige til mig, var nok, at det at ville opretholde skellet mellem kirken og verden i den folkekirkelige virke- lighed, som vi lever i, er en nær- mest håbløs opgave. Og jeg føler, at jeg som årene gik - meget mod min vilje - blev tvunget til at give ham ret.

Det som rent åndeligt er så alar- merende ved den virkelighed, som mere eller mindre har været gæl- dende i vort folk lige så længe som kristendommen har været her, er, at opretholdes skellet ikke - falder kirken for fristelsen til at lade verden bestemme, hvor skel-

let skal gå, så er vi under den dom som vor Herre Jesus Kristus på forhånd har udtalt over en sådan eftergivenhed, nemlig at hvis saltet mister sin kraft, så duer det ikke til andet end at smides ud og trædes ned af men- nesker. Hvis kirken vil drive missi- on ved at slå af på discipelskabets idealer, så ender det med, at ikke verden omvender sig og går ind i kirken, men at kirken går under i verden, at kirken af levende stene bliver trampet ned af folk, som den skulle vinde.

ISOLATION

I kampskriftet fra 1964 "Kirkens Ja og Nej", som en kreds af præ- ster sammen med biskop Baun og professor Prenter lod udsende, tales der om to uforenelige syn på, hvad folkekirken er, nemlig på den ene side det syn, som fremgår af Confessio Augustana art. 7 og 8, at kirken er de helliges samfund, hvor evangeliet forkyndes ret og sakramenterne forvaltes efter Kri- sti indstiftelse, og på den anden side det syn, som har vundet mere og mere frem, at det er flertallets ønsker og behov, som er bestem- mende, og at man i kirken helst skal tie om det, som sætter skel i folket. De to kirkesyn er så for- skellige, hedder det i "Kirkens Ja og Nej", at forestillingen om, at de begge i al fremtid kan leve med samme hjemstedsret ved siden af hinanden i samme folke- kirke, er en illusion.

At man på denne måde groft kan

tale om to syn og dermed to grupper i folkekirken er åbenbart ikke helt forkert. Sognepræst Godtfred Andersen gjorde det samme i et foredrag på et stifts- stævne i København om de kirke- lige handlinger. Her holdt han et foredrag med titlen "folkekristen- dom og kirkekristendom". Godt- fred Andersen skelner altså mel- lem de folkekristne og de kirke- kristne. De folkekristne er dem, som kun bruger kirken til forret- telse af kirkelige handlinger, men som i øvrigt ikke sætter deres ben i kirken. Spørgsmålet er, om man kan være en god kristen uden at gå i kirke. Godtfred Andersen mener, at kan vi svare ja til det spørgsmål, så vil folkekirken kun- ne overleve. Ellers ikke.

Den nu afdøde tænker og apolo- get Francis Schaeffer, taler i en af sine mange bøger, "The Great Evangelical Disaster" om "the watershed of the evangelical world". Der, hvor vandene skiller ifølge Schaeffer, er i synet på Skriften som Guds Ord. De evan- gelikale er ikke ordentlige evange- likale, hvis ikke de er villige til at drage et skel mellem dem, som holder fast ved bibelen som Guds ord og dem, som ikke gør det.

Selv vil jeg på baggrund af mit arbejde med menighedsforståelsen anvende en skelnen mellem en menighedsforståelse, som er base- ret på ligeret og demokrati, og en menighedsforståelse, som er base- ret på den bibelske udvælgelses- tanke.

Vi må altså skelne mellem to hovedgrupper i kirken. Den ene er den gruppe, som helst ikke vil operere med noget skel mellem kirken og verden og som derfor mest føler skellet i forhold til dem, som vil oprette et skel. Denne gruppe vil i sagens natur tendere til at blive assimileret med verden. Saltet står i stor fare for at blive udvasket og miste sin kraft og blive trådt ned af de mennesker, som skulle påvirkes af det.

Den anden gruppe er de mennesker, som lægger vægt på troskab mod bibelens ord og mod kirkens gamle lære. Problemet for denne gruppe kan være, at den tenderer til at isolere sig fra det folk, som den skulle vinde for Kristus. Der er en fare for, at saltet slet ikke kommer ud af saltbøsssen, som Rebecca Pippert skrev i sin bog med titlen "Ud af saltbøsssen", som udkom på dansk i 1985.

De missionske kristne har paradoksalt nok en stærk tendens til at isolere sig i ghettoagtige fællesskaber og miljøer. Det hænger sammen med den pietistiske arv med den indbyggede tilbøjelighed til at betragte verden som noget ondt og farligt. "Skik jer ikke lige med denne verden" blev alt for let til "Hav ikke noget med denne verden at gøre", eller "plej ingen omgang med mennesker, som ikke kommer i den samme missionsforening som vores". Mission er i overensstemmelse hermed i mange tilfælde blevet ensbetydende med

at give en invitation til møde i missionshuset, i menighedssamfundet eller i kirken. Dertil kommer, at ofte er aktivitetsniveauet og mødetallet så højt i missionshuset eller menighedssamfundet, at medlemmerne ikke fysisk har mulighed for at deltage i andre aktiviteter og dermed have lejlighed til at møde andre mennesker end lige "partifællerne".

En anden faktor, som medvirker til denne isolering af troens folk er den torumskristendom, som næsten uundgåeligt bliver resultatet af en forkyndelse, som gerne vil være central og holde sig til temaer omkring forsoning og retfærdiggørelse, og som i angst for gerningsretfærdighed og fari-sæisme viger tilbage for at bygge bro til livet i hverdagen og interessere sig for, hvordan evangeliet om nåden i Jesus Kristus kan komme til at omfatte hele vores tilværelse. Dermed opstår let en dualisme mellem et åndeligt og et verdsligt rum. Og derved følger igen altfor ofte, at de kristne verdsliggøres og i livsførelse kommer til at ligne den verden, som den ikke plejer omgang med. Og dermed mister verden en mulighed for at se det hos de kristne, som den ikke hører. I stedet får den rig lejlighed til at blive bekræftet i sine fordomme om, at de kristne ikke er andet end nogle fromme hyklere. Og på den måde har de kristne stukket Gud en klud i munden og gjort ham tavs. Jeg mener, at spaltningen i assi-

milation og isolation i virkeligheden dybest nede er et kristologisk problem. Ligesom man i oldkirken havde store vanskeligheder ved at fastholde dogmet om Kristi to naturer, har vi det også i dag. Enten forfalder vi til ebjonitisme, hvor Jesu menneskelighed fremhæves på bekostning af hans guddommelige: Guds Ånd boede i ham, men han var ikke sand Gud. Eller vi forfalder til doketisme, hvor Jesu guddommelighed fremhæves på bekostning af hans menneskelighed: Kristus havde blot iført sig et skinlegeme.

Der, hvor den ebjonitiske tendens slår igennem, bliver det kulturelle og folkelige element i kristendommen ikke alene ensidigt betonet, men efterhånden bliver selve kristendomsforståelsen påvirket og verdsliggjort så det hellige forsvinder, nåden bliver billig og syndernes forladelse bliver en selvfølgelighed, et folkekrav. Og i kirkens forkyndelse bliver det understreget, at Jesu omgang med toldere og syndere var ensbetydende med, at han accepterede ikke bare dem som mennesker og syndere, men også deres syndighed.

Og der, hvor den doketiske tendens slår igennem, bliver det åndelige og det hellige element i kristendommen ikke alene ensidigt betonet, men efterhånden bliver selve kristendomsforståelsen påvirket i dualistisk og kulturfjendsk retning. Nogle af de fromme ender i en asketisk verdensfor-nægtelse og andre ender i en total

verdsliggørelse. Og dette er muligt på grund af den dualistiske torumstænkning, hvor den enkelte kristne overlades til sig selv, når det gælder livet i verden. Luthers toregimentlære bliver meget imod hans egen oprindelige intention til dualisme, hvor det åndelige og himmelske er hvidt og godt, og hvor det menneskelige og jordiske er sort og ondt.

Det bibelske ideal er, at ånd og legeme, åndelighed og kultur, himmel og jord er sammenvævet i en gudgiven skabelses og genløsnings forening. Ligesom Jesus er helt og fuldt både Gud og menneske i fuldkommen forening.

INTEGRATION

Alternativet til assimilation og isolation må være integration. Som salt gennemtrænger og påvirker kød og netop i denne proces bevares som salt, sådan er det Guds vilje, at Jesu disciple, de helliges fællesskab, den sande kirke af levende stene skal være til stede i verden med hud og hår og gennemtrænge og påvirke den folkelige og kulturelle sammenhæng. Det sker ved at forblive salt, det vil sige forblive hellige. Men det sker også ved at gennemtrænge og integrere, det vil sige ved at leve sig dybt ind i verden uden at forfalde til ligedannelse med verdens tænkemåde og normer.

Denne forståelse må nødvendigvis få konsekvenser for hele vort liv som kristne. Vi må ved Ånd-

ens hjælp løftes op af dualismens sump og iklædes en ny og forstærket hellighed. Hellighed betyder ikke kun moralsk renhed. Det er utroligt vigtigt at udvide begrebet til at omfatte det, som det også betyder, nemlig helhed, helstøbthed og dermed troværdighed.

En af Francis Schaeffers hovedteser er, at kristendommen som den eneste religion eller livsanskuelse svarer fuldkomment til virkeligheden. Kristendommen er det eneste ordentlige og tilfredsstillende svar på menneskehedens og tidens store spørgsmål og tilsyneladende uløselige problemer.

Derfor har vi pligt til, siger han, at gennemtænke vor kristne tro i forhold til alle livets områder og facetter. Vi har pligt til at blive helstøbte kristne, som er tilstede og nærværende i den verden, som så desperat har brug for Kristus.

Ved at undlade at interessere os for sociologi, kultur, kunst, folkelighed, politik, sport, synder vi mod dogmet om Kristi to naturer og gør os selv til kættere. Ved ensidigt at satse på en konservativ teologi uden samtidig at anstrenge os til det yderste for at forstå og være til stede i verden og gøre kristendommen og evangeliet om Jesus Kristus gældende i vor tid, vor verden, vores kultur, vort folk, fastholder vi dualismen og ender i en dualistisk gnosticisme, hvor vi i et rum er kristne og i et andet er verdsliggjorde og mere eller mindre lader os lede af tidsånden. Med andre ord: vi ender i reli-

gionsblander.

Jeg vil nøjes med afsluttende at nævnte to forhold, som forekommer mig at være af stor betydning i denne sammenhæng. Vi taler meget om de tomme kirker og den absolute bundrekord i kirkegangsprocenten, som vi desværre er indehaver af i Europa. Hvad skyldes det? At vi er et syndigt og selvisk lille folk? Ja, det er vanskeligt at afvise. Men måske lader vi os for let nøje med denne forklaring. Måske er den gået hen og blevet en nem forklaring og en bekvem begrundelse for passivt at afvente den vækkelse, som angiveligt er den eneste, som kan give nyt liv og ny vækst til kirken.

Det ene forhold, som jeg her vil nævne er det, at tilværelsen for mange moderne mennesker falder mer eller mindre skarpt i to dele, den offentlige og den private sfære. Og den lutherske kirke er som folkekirke i meget høj grad blevet et statsligt religionsvæsen med tjenestemandsansatte præster og demokratisk valgte menighedsråd. Derfor bør vi ikke undre os over, at kirken i manges bevidsthed er en del af det offentlige behandler- og servicesystem, som vi her i landet har adgang til og krav på via skattepengene. Hvad dette betyder sammenholdt med den torumstænkning, som ovenfor er omtalt, skal vi ikke undervurdere. Det offentlige system er noget, vi gør brug af, når vi har et særligt behov. Derfor bør vi ikke være for hurtige til at rynke på næsen

af, at de fleste medlemmer af folkekirken kun bruger kirken til kirkelige handlinger. Og derfor bør vi heller ikke rynke på næsen af, at kristendommen synes helt ude af betragtning, når det moderne menneske oplever en fornyet spiritualitet og åndelig søgen. Alene det her nævnte forhold burde vi arbejde meget grundigt med og forsøge at finde frem til alternative løsningsmodeller for kirken og menigheden, så kristendommen kan komme ud af "offentliggørelsens" indespærring.

Det andet forhold, som jeg slutteligt vil omtale er, at midt i en stadig mere kompliceret verden med omsiggribende afmagtfølelser og kompleksitet, er det uhyre vigtigt, at vi går til Guds åbenbarede ord i Skriften for at søge svar.

Og samtidig anråber Helligånden om visdom og kraft til at leve det ud, som Gud viser os i sit ord.

Hvad viser han os?

Grundlæggende et enkelt svar. Nemlig at vi skal være disciple. Hvis vi ser på de tre steder i Mattæus-, Markus- og Lukasevangeliets, hvor Jesus taler om jordens salt, så vil vi opdage, at det er discipelsteder. I Bjergprædiken taler Jesus til sine disciple og siger: "I er jordens salt". I Markus-evangeliet det niende taler Jesus om at lide afsavn for evangeliets skyld: "Hvis din hånd eller din fod bringer dig til fald, så hug den af, eller hvis dit øje bringer dig til fald, så riv det ud. Bedre at gå

invalideret ind til livet end at ende i Helvedes ild. Hvis saltet ikke er salt mere, hvordan vil I da gøre det til salt igen". Der er en dybt alvorlig sandhed i dette, at hvis vi een gang har smagt den himmelske verdens kræfter og så vender os bort fra Kristus og opgiver discipelskabets og efterfølgelsens ofte trange vej, så er det umuligt at omvende sig på ny.

Og i Lukasevangeliet kap.14 taler Jesus om at være hans disciple og bære det kors, som følger med.

Efterfølgelse og discipelskab har altid været Jesu svar. Francis Schaeffer vender konstant tilbage til dette i sine bøger. Svaret til menigheden i dag er det samme som det altid har været. Vær det I er i Kristus, et helligt folk. Vi kaldes til at praktisere renhed i den synlige kirke. Vi kaldes til som menighed at afspejle og synliggøre Guds væsen i verden. Gud er på een gang kærlig og hellig. Det kan vi ikke gøre i egen kraft siger Schaeffer. Kun Helligånden kan udvirke dette i og gennem os.

Kun i efterfølgelsens hellighed er det lovet os at kunne bestå mod alle åndsmagter og al forførelse og ethvert forfald. I det moderne kompliserede og desillusionerede samfund må det være så vigtig som aldrig nogensinde før at søge at søge ind i enkle hellighedsformer og praktisere askese og øve sig i at lide afsavn fra den syndflod af overflødige informationer og materielle behov og aktiviteter, som Djævelen åbenlyst forsøger at

rive os alle i afgrunden med. Det er som om han håber at kunne få selv Guds stemme til at drukne i larmen.

Netop når vi taler om at være salt - om at kunne kommunikere evangeliet til vort folk, er det altafgørende, at vi kan høre Guds stemme. Og at Han i det hele taget vil tale til os endnu. Dette må tingenes dybt alvorlige tilstand taget i betragtning føre os ind i bod og bøn og lytten. Gudstjenesten må indtage den helt centrale plads i vort liv.

Jeg har for nylig hørt en af mine gode bekendte sige, at i forrige århundrede erobrede lægfolket bibelen og forkyndelsen, og i for

længelse heraf stillede han spørgsmålet: er det tiden nu, hvor gudstjenesten skal erobres? Jeg håber det inderligt. Ikke ment som en trussel mod præstestanden og specielt ikke mod de gode bibeltro præster. Men ment i den forstand, at mennesker må få øjnene op for gudstjenestens dybe mening og betydning. Det vil nemlig også betyde, at præsterne får menigheder at være præster for, menigheder af disciple, som ønsker at være hellige og blive sat i stand til at opbygge Kristi legeme i folket og dermed være det salt, som Herren har bestemt os til at være.

Det give Gud.

Fra altertavlen i Sdr. Vium Kirke.

TO NADVERPRÆDIKENER

af pastor emeritus Poul Ulsdal, Esbjerg.

Det er de prædikener, som altertavlerne holder i Hemmet og Sdr. Vium kirker, hvor jeg gjorde tjeneste i 15 år. Mange af de altertavler, der blev opsat i forrige århundrede, kunne slet ingen nadverprædikener holde, f.eks. billeder, hvor Jesus taler med den samaritanske kvinde, eller hvor han velsigner de små børn! Men det kunne i sandhed altertavlerne i de to smukke vestjydske middelalderkirker.

Mest enkelt taler måske tavlen i Sdr. Vium kirke, opsat i Kingtoniden, den lutherske ortodoksis tid om, hvad der er vor kirkes rette lære om nadveren. Det er et fint renæssance-arbejde, malet af en kendt kunstner fra den tid. Som mange tavler dengang har den tre billeder oven over hinanden. Det øverste viser Gud som verdensherskeren. Hvordan Gud hersker over sin verden, viser det midterste billede, der forestiller korsfæstelsen langfredag: Han hersker ved sin kærlighed, ved sin Søns forsoningsoffer, hvormed han vil drage verden til sig! Men det skete jo for så mange år siden, kan man indvende. Svaret derpå gives i det nederste og største billede, der forestiller den hellige nadvers indstiftelse skærtorsdag: I nadveren kan vi i dag få del i det kærlighedens offer, hvormed vi forsones med den hellige Gud, verdens

Herre!

At det er denne nutidige virkelighed, som altertavlen vil vise både præst og menighed, fremgår af en række enkeltheder. Præsten står foran alterbordet med dets hvide dug, et fad og et bæger og ser samtidig som i et spejl ind på et bord i Jerusalem, også med en hvid dug, et fad og et bæger. Lige over for sig ser præsten Kristus i hans østerlandske dragt af hvidt og rødt, og billedet nærmest råber til præsten: "Se nu at få kirkens messeklæder på og få skjult den sorte akademikerdragt, der slet ikke svarer til situationen dengang"! Omkring sig har Kristus sin menighed, som præsten vil få det om lidt ved alterskranken. Lige bag Kristus er der malet en ret smal korbue, der er en præcis afbildning af den, som præsten har bag sig. Oven over Kristus lige midt for denne "korbue" er der malet en flerarmet lysekrone præcist, som menigheden gennem korbuen ser korets lysekrone! Arkitekten, der engang i 1960'erne stod for kirkens restaurering, havde klart opfattet alterbilledets mening, når han forslø, at korets messing-krone skulle males rød, for sådan var lysekronens farve på billedet!

Ja, sådan formåede denne kunstner, oplært af tidens lutherske præster at fremstille kirkens nad-

verlære: Det, der skete dengang, sker i dag, er virkelighed i dag - nu - hos os, hver gang vi fejrer Herrens nadver. Med kirkens gamle sprog er dette "realpræsensen", hvor Kristi forsoningsoffer fra Golgatha er "virkelig nærværende" og gives os under brød og vin.

Der er voksende forståelse for, at når Kristus sagde: "Gør dette", så betyder det ikke blot at spise og drikke, men at gøre alt det, han gjorde den aften: synge lovsang som dengang med det samme "hosianna" som omkvæd - bede takkebønnen både for skabelsen og for frelsen - sige Kristi ord efter - velsigne - bryde brødet og uddele det. Med Regin Prenters udtryk gør præsten det i dag "som en Kristi hjælpepræst". At sige "i Kristi sted" kan vel misforstås, og dog låner Kristus præsten mund og hænder til sin gerning. Ifølge oversættelsen fra 1907 siger apostlen Paulus i 2.Korinterbrev 5,20: "Vi er sendebud i Kristi sted .. vi beder i Kristi sted: Bliv forligte med Gud!"

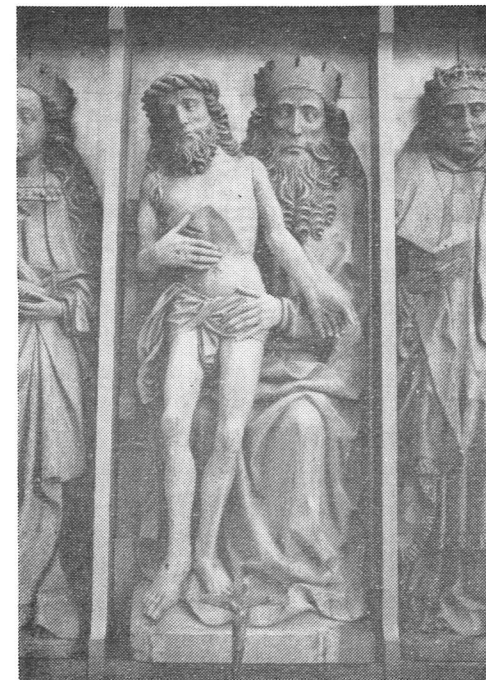
Altertavlen i Hemmet kirke er et fornemt billedskærerarbejde fra begyndelsen af 1500-tallet, hvor midterbilledet forestiller, hvad man har kaldt "nådestolen", et ord, som Luther brugte i de bibelord, der på en måde blev de mest centrale i reformationen, Romerbrevet 3,23-25: "Alle har jo syndet og mangler herligheden fra Gud og bliver retfærdiggjort uforskyldt af hans nåde ved forløsningen i Kristus Jesus, hvem Gud ved hans

blod fremstillede som sonemiddel (nådestol) ved tro ...".

Det er Gud Fader selv, der sidder på sin tronstol med sin døde søn i sine arme. Med sin hånd peger han på ham, med det citerede skriftsteds ord "fremstiller" ham, "stiller ham frem": "Se, her er ofret, sonemidlet, den hellige Guds forsoning med sin skabning!" Guds "tronstol" bliver til "nådestolen".

Egentlig taler dette billede stærkere end et korsfæstelsesbillede alene, for her er det langfredagens mening, der vises. Men dette billede, sat over nadverens bord skal forkynde med et udtryk fra Regin Prenters dogmatik side 115 "Golgathaofrets evige nærværelse i kirken". Eller med et andet citat derfra på side 519, at nadverens under betyder, at "brødet og vinen på bordet, og legemet og blodet på korset er een eneste ting".

Det er evangelisk-luthersk lære, ja hele den gamle kirkes lære, hvad Kingo siger i sin nadversalmes originale skikkelse om kirkens alter, at det er "det bord, hvor han (Kristus) er på". (DS.-427,9). Som Gud Herren på dette alterbillede bærer sin Søn frem og peger på dette offer for vore synder, løfter præsten i det indviende sakramente det samme offer op for menigheden i dag. Derefter skal han sige til hver enkelt altergæst: "Dette er Jesu Kristi legeme!". I en tid, hvor det egentlige i nadverens virkelighed ofte afstreges, kan det være nyttigt, som

Fra altertavlen i Hemmet kirke.

Luther gjorde i sin tids nadverstrid, at understrege det lille ord "er", sige det med eftertryk. Af samme grund tillod jeg mig frimodigt i mine sidste mange præsteår at følge det svenske ritual og tilføje ordene: "Givet for dig" og "udgydt for dig", for det var, hvad menigheden trængte til at høre.

Det var også i overensstemmelse med dette alterbilledes prædiken, at jeg - sammen med størstedelen af den kristne kirke - lige inden uddelingen pegede på dette offer ved at citere fra Johannesevangeliet 1,29: "Se, det Guds Lam, som bærer verdens synder!" Det er iøvrigt også i overensstemmelse

med den svenske reformator Laurentius Petrus's ord, at præsten "holder Kristus, Guds Lam frem som et fredstegn mellem Guds retfærdige vrede og vore synder".

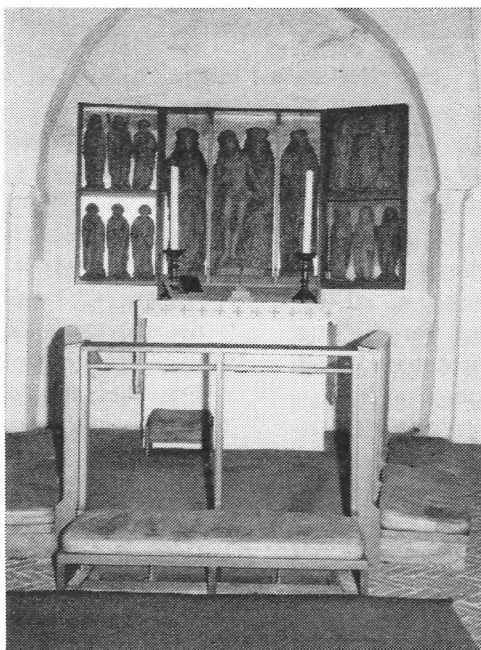
Måske vil nogle i dag synes, at de nadverprædikener, som disse to altertavler holder, er for alvorlige eller for "dogmatiske". Man synes måske bedre om den prædiken, som Thorvaldsens berømte statue af Kristus i Københavns Domkirke holder - med soklens indskrift: "Kom hid til mig!"

De fleste synes sikkert, at det er godt, at den tid er forbi, da størstedelen af kirkegængerne forlod kirken, når en ret beskeden flok

gik op til alteret. Selv har jeg måske mere indtrængende end de fleste præster forsøgt at kalde mennesker til Herrens bord. Men som årene er gået, er jeg blevet mere og mere bekymret over vor tids "masse-altergang", hvor ikke blot voksne, men også undertiden ret støjende konfirmander og spejdere myldrer op til alteret og mere og eller mindre snakkende forlader det igen.

Er en af grundene dertil, at skriftemålet ikke blot før højmessens, men også lige før altergangen næsten er totalt forsvundet? I vor

Ovenstående har været sendt til Kristeligt Dagblad som en skærtorsdagsartikel, men den blev tilbagesendt til forfatteren.

Alteret i Hemmet kirke.

kirkes særlige bekendelsesskrift, Augustanas artikel 25 kan man læse: "Skriftemålet er ikke afskaffet hos os. Man plejer ikke at række Herrens legeme til andre end dem, der i forvejen er prøvede og har modtaget syndsforladelsen". - Skulle vi ikke selv engang imellem blive siddende på vore pladser og i stilhed f.eks. meditere over vore stærke nadversalmers tale? Besinde os på, at det med Luthers ord er "det allerhelligste sakramente", det drejer sig om - at det er den hellige Gud, vi skal berede os til at møde?

KVINNELIG "BISKOP" I NORGE

af pastor Terje Tønnessen. Norsk Kirkelig Fornyelses Danmarkskontakt.

I: Den praktisk-kirkerettslige situasjon.

En kvinne er utnevnt til "biskop" i Norge. Det skjer etter at det norske Kirkemøtet ønsker at kvinner skal inn i episkopatet og at flertallet av kirkefolket ønsker det samme. Den sekulære likestillingsideologi er i og for seg total i Norge, og tenkningen er stort sett overtatt, som en selvfølge, af store deler av kirkefolket. Det har derfor vakt begeistring blant folk flest at en kvinne er utnevnt til "biskop". I og med at den dansk-norske lutherske tradisjon har hatt vanskeligheter med å skille biskop-embetet fra preste-embetet, og nærmest likestiller de to embeter, har man tenkt at kan kvinner bli prester, kan de også bli biskoper. Fordi man har brutt med den apostoliske, ekumeniske, katolske tro at embedet er tredelt, biskop, prest og diakon, er man altså kommet i denne situasjonen.

Rent praktisk blir det i Hamar stift slik at enkelte prester og enkelte lekfolk ikke aksepterer henne som "biskop". Det norske Biskopmøtet behandler dette forholdet, og vil komme fram til "kjøreregler" som skal gjelde i de situationer der prester som er mot kvinners prestatjeneste, får en kvinne som "biskop".

Høykirkeligheten og høyrefløyen er fortvilet over situasjonen, og

Samråd på Kirkens Grunn har utnevnt åndelige veiledere i stiftene, som skal være hyrder og rådgivere, men ikke "setter-biskoper". Å utnevne "mot-biskoper" ville nærmest være separatistisk, og skape delvis kaotiske tilstander. Det er da også få som ønsker dette.

II: Den ekklesiologisk-sakramentale situasjon.

De teologiske og embetsmessige og sakramentale spørsmål er mange: Kan en kvinne bli biskop? Kan en kvinne bli prest? Biskopordinasjonen og presteordinasjonen er jo ingen magisk handling, og en kvinne blir ikke, i automatisk-magisk forstand, biskop eller prest, selv om hun ordineres. Det teologiske spørsmål blir da: Hva er en kvinne, som kirkerettslig korrekt og prosedyremessig korrekt i en konfesjon, er utnevnt til og ordinert til "biskop". Er hun biskop - eller er hun lekkvinne? Har ordinasjonen sakramentalt effekt og betydning? Virker ordinasjonen av en kvinne ex opere operato - automatisk, bare fordi den utføres, og skjer kirkerettslig korrekt og på basis av et flertalls konsensus i en nasjonalkirke? Hva er en kvinne etter ordinasjonen - biskop eller lekkvinne? Er det rett at ordinasjonen av kvinner er en "nullitet"?

Et videre spørsmål blir da også hvilken teologisk effekt en kvinnelig "biskop" ordinasjoner har. Blir man prest av å bli ordinert av en kvinne? Et praktisk spørsmål blir det også hvordan man skal forholde seg, når den kvinnelige "biskop" kommer på visitas i menighetene, som norske biskoper stadig gjør. Hva gjør man, hvis man er mot kvinnelige "biskoper"? Fortsatt har norske prester samvittighetsmessig rett til å nekte gudstjenestelig og liturgisk samarbeide med kvinnelige "biskoper" og "prester". Jeg ser en masse vanskelige, teologiske, følelsesmessige, medmenneskelige problemer fremover. Ikke minst vil media hisse seg opp over prester som ikke vil samarbeide med kvinnelige "biskoper". Å få forståelse for at motstanden mot kvinnelige "biskoper" og "prester" skyldes en levende, apostolisk tradisjon, som stammer fra Kristus, er ikke lett i Norge, eller i noe annet moderne land. Etter hva jeg har registrert, har Den Romersk-Katolske Kirke i Norge offisielt ikke kommentert den nye situasjonen. For dem er det vel muligens likegyldig om det sitter menne eller kvinner i bispestolene i de lutherske kirkene, fordi man jo offisielt fra Roma vel ikke anerkjenner de lutherske embeter. Akkurat det føles litt vanskelig, at vi som mener vi kjemper for det rette, apostoliske embetssyn, får så lite støtte fra Den Romersk-Katolske Kirke. Men sett fra deres ståsted, er det

vel logisk og naturlig. Men kanskje litt lite solidarisk. At kvinnelige "biskoper" utgjør et ekumenisk problem i forhold til Rom og ortodoksien, er jo en selvfølge, men i og med den manglende anerkjennelse af de lutherske embeter generelt, blir den talende taushet og nærmest, ligegyldighet, ekstra tung å bære. Jeg skulle ønske den romerske og ortodokse del af Kristi Kirke var mer synlig, hørbar og tydelig på dette punktet, og kom med klar støtte til de av oss som fortsatt har utholdenhet og tålmodighet til å kjempe for det, som vi oppfatter som det rette, apostoliske embetssyn.

III: Den himmelsk-eskatologiske situation.

Overskriften forvirrer kanskje. Men jeg undrer meg på hva Kristus, ved Faderens høyre hånd, mener om situasjonen. For, Han må jo mene noe om den! Ved slutten av dette århundredet kan mange nasjonalkirker få kvinnelige "biskoper" - Sverige, Danmark etc. - og jeg undres på hva Kirkens Herre, Kristus, i sin himmelske posisjon, har tenkt å gjøre med det. Mitt håp går nå til Hans gjenkomst i herlighet. Parausien, Kristi gjenkomst, er det eneste som kan rydde opp i situasjonen, som nå er oppstått og som oppstår stadig flere steder. I 90-årenes Europa og verden tror jeg ropet blir stadig sterkere Maran Atha! Ja, kom Herre Jesus! Det virker kanskje defaiktisk, men i kirkelige

krisetider er dette ropet og denne bønnen kanskje det mest sakssvarende som finnes. Må Gud forbar-

me seg over sin Kirke! Og må Gud forbarme seg over sine kvinner!

PILGRIMSVANDRING NIDAROS 1993

Selv om det sikkert er for sent at gøre bladets læsere opmærksomme herpå, gør jeg det alligevel: i dagene fra den 24.-30. juli indbyder Kirkelig Fornyelse i Norge til Pilgrimsvandring fra Bjørli til Nidarosdomen. Nærmere opplysninger får hos: Sigfrid Øpstad, Bjørndalsskogen 55, N 5072 Bjørndalstræ. Norge.

SENDELSE TIL BØN

etter Karl Rahner S.J. ved Paul Keller S.J.

Tror vi kristne på bønnens magt? Også på denne jord? Vover vi at tro, at vi ved vort råb og vore tårer kan få Guds hjerte til at gribe ind?

Ja, at bede Gud om noget - det er en sag, der kan siges meget om. Etter de kloges mening er det "primitiv religiøsitet", ligesom rosenkransbønnen, valfarter o.s.v. Sådanne "intellektuelle" beder kun, når det begynner at knibe for dem. Når de så mod forventning -

"for alt er jo bestemt i forvejen" - slipper med helbredet eller livet i behold, holder de igen op at bede. Små folk derimod anser det endnu ikke for helt overflødig at bede om det daglige brød og andre livsfornødenheder. Men spørsmålet er: Tror vi på, at Guds evige Ord er blevet menneske? Hvis ja, så må den sande Gud jo kunne føle meget menneskelig, og så kan jorden og alt hvad der sker der, ikke være helt uviktig.

Og hvis det er sandt, at Gud er verdens herre, og han har lært os Fader Vor, med bøn om det daglige brød og om frelse fra det onde, så må man dog slutte, at bønnen til denne "antropomorfe" og mægtige Gud hører med til de virkelige magter i denne verden.

Her kan vi roligt se bort fra, hvad *teologerne har spekuleret* sig til angående spørgsmålet om, hvordan bønnen kan forenes med Guds suverænitæt, hans absolute frihed og uforanderlighed. Det kan se ud som om disse teologer har opholdt sig lidt for meget i tiden "før Kristi Fødsel", og som om de - selvfølgelig kun i denne spekulation - ikke har holdt sig tilstrækkelig for øje, at Guds Ord er blevet kød, og at Han ved hvem alting sker, lod sig røre af en enkes tårer.

I hvert fald er det sikkert og sandt: at der findes en bøn, som vover at bede Gud om brød, fred, hjælp imod hans fjender, helbred, udbredelse af hans rige og 117 andre ting. En sådan bøn udspringer nok af vore egne ønsker, men tillige af en helt uselvsk resignation: her forenes det højeste mod og den dybeste ydmyghed. Hvorfor er "Herrens bøn" ikke en hymne, men en samling af bønner? Der burde altså bedes mere, mere bevidst og mere ydmygt, især mere indtrængende. Også om det som synes vigtigt for os, også om virkeliggørelsen af Guds rige, således som vi er nødt til at tænke os den. Thi bønnen, den *hånd-*

faste bøn om Guds hjælp, er *en magt i verden og i historien*, i himlen og på jorden. Også en vantro burde indrømme det, selv om han rent teoretisk nægter det. Lad os forestille os en tyrann som vidste, at alle underkuede uden undtagelse havde til hensigt på deres knæ at bede til Gud om befrielse fra tyranniet. Og lad os tænke os, at de havde lovet ham højt og helligt, at de i denne hensigt ikke ville gøre andet end bede - mon han ville give dem lov? Han ville søge at forhindre det på enhver måde. Han tror ikke på, at den, de undertrykte beder til, har magt, men på bønnens magt, skønt bønnen kun har magt, når man tror på magten af Ham, man tilbeder.

Lad os antage, at de kristne ikke kun i almindelighed og rent teoretisk var *overbevist om bønnens magt*, men virkelig konkret og praktisk, med andre ord at denne overbevisning var *gået dem i blodet*. Lad os endvidere forudsætte, at de kristne af i dag, de religiøst interesserede og de veluddannede, ikke kun talte om Kristi mystiske legeme og om kirken som Guds folk, men at de levede denne sandhed, d.v.s. at enhver af dem, havde opdaget med frygt og bæven, at den ene skal bære den andens byrde og enhver for Guds domstol skal aflægge regnskab for den andens skæbne.

Lad os fortsætte med disse hypoteser og ønskedrømme (en til eller fra gør ingen forskel). Hvis

enhver var overbevist om, at en sådan holdning ikke må forblive et ideal, som nydes i et religiøst øjeblik, men som *skal indøves dag for dag*, ved en bestemt praksis, fordi denne indstilling ikke hver gang kan komme lige så spontant og kraftigt fra hjertet, at den kan undvære vedvarende øvelse.

Endvidere: hvis enhver var overbevist om, at bøn og liv bør gennemtrænge hverandre, at man "altid skal bede, d.v.s. at de enkelte lemmers forbøn for hele Kristi Legeme bør omsættes i livets bod, i tålmodighed og kærlighed, i faste og almisser og i med et smil at kunne give afkald på noget.

Hvis det alt sammen var sådan - og det ville være skønt - hvad ville der så ske? Der ville ske noget! For eksempel: de kristne ville bede for hele "den hellige Kirke, at vor Gud og Herre vil skænke den fred og enhed over hele jorden". De ville bede for Paven, biskopperne og præsterne (de har hårdt brug for bøn), for den borgerlige myndighed (man kritiserer kun i stedet for at bede), for alle de som søger sandheden, for hele den splittede kristenhed, for jøder og hedninger, for fattige og syge, flygtninge og fanger. De ville bede hver eneste dag. De ville betragte det som *meningen med deres liv: at være med til at bære andres byrder* og at drage omsorg for andres sjæle, hvis skæbne de engang skal aflægge regnskab for. Ved alle smerter på legeme og sjæl ville de med

apostelen siger: "Jeg udfylder, hvad der endnu mangler i Kristi lidelser for hans legeme, Kirken" (Kol.1,24). De ville ikke kun bede for Guds rige i almindelighed. Deres hjerte ville rumme hele verden og tillige helt konkret tænke på enkelthederne i det store drama imellem lyset og mørket: flygtningene fra det fjerne østen, præsterne i fængsler og arbejdslejre, meddelelsesmidlernes indflydelse, de ensomme og syge, og utallige andre emner. De ville gerne lade sig minde om sådanne anliggender og tage imod dem med åbent hjerte, ligesom imod Kirkens opfordring: "Lad os bede, elskede brødre . . ." i langfredagens forbønner.

En sådan bøn ville *forvandle deres liv*: deres fromhed ville være *mindre egoistisk og indadvendt*. De ville ikke mere undre sig over, at de også selv skal drikke den ene bitre kalk, som Herren tilbyder dem. De ville begynde også at *gøre deres for Gud og hans rige*, for at hjælpe deres næste og deres fjerneste (i missionen). De ville efterhånden endda føle noget af kærlighedens salighed, som slider sig op for andre. Så ville de måske også få en smule *dybere forståelse for Kristi hjerte*, for det kærlighedens mysterium, der vælder frem af Hans uudgrundelige indre, som er Guds Ord og som er blevet kød; en kærlighed, som er bundløs som havet, og som kom for at frelse alle og som engang skal dømme alle. en kær-

lighed som blev mættet med forhånelser, og som dog vil drage alt til sig. Da ville de kristne også vove at håbe på, at dette hjertes kærlighed, som bevæger solen og planeterne i universet, også ville omdanne deres eget hjerte, som af sig selv er så let tilbøjeligt til det onde. De ville måske hver morgen indvie sig selv, deres liv og den nye dag til denne kærlighed (eller i hvert fald prøve det, for det er jo ikke gjort med at fremsige en indvielsesformel).

Ville det ikke være godt, hvis der fandtes flere sådanne kristne, der *fortsætter den apostoliske bøn*, og som så at sige time for time af denne vedvarende langfredag hører opfordringen: "Oremus", og som beder for alle i Kirken og for al nød i Kirken? Thi Guds Søn korsfæstes stadig væk, og der er også altid nogle lidelsesfæller, der siger: "Herre, tænk på mig", og andre, som ikke siger det.

En sådan "praksis" er ikke den ene saliggørende vej ind i det åndelige liv. Thi der er mange veje til Himlen, og i Faderens hus er de mange boliger. Men der findes - og det glemmer man tit - kun så megen sand kristendom, som der i hjerterne bor kærlighed til Gud og menneskene. *Bønnerne er endnu vigtigere end sakramenterne*. Thi mere end én blev frelst uden sakramenter, men uden bøn endnu ingen. Vi kan ikke gøre os fortjent til Guds nådegaver, hverken til den første eller den sidste. Men kommer Gud vore handling-

er i forkøbet, så fremkalder Han i vort indre en bevægelse, som simpelthen kan kaldes "bøn". Men er bøn den gerning, hvori mennesket helt overgiver sig til Gud, og er mennesket det væsen, som kun kan eksistere ved at være til for et du (eller er fordømt til sig selv), og har man kun da den usynlige Gud som sit Du, når og for så vidt man har nogen man ser som sit Du - ja, så kan bøn kun da være bøn, når den er åben og rede til at tage den anden med ind i sin persons hengivelse til Gud.

Det er altså helt i sin orden, når mennesker gennem hverandre lærer at bede: moderen ved sin bekymring for børnene o.s.v. Og Gud ske lov har *mere end én bedet uden at vide det*, fordi hans hjerte, bevæget i kærlighed, sendte et kun tilsyneladende ikke-adresseret SOS-signal ind i Guds tavse uendelighed. En sådan bøn, som mener den anden og sig selv sammen med alle de andre, i det ene fællesskab af skyld og frelse, er altså ikke noget perifert, men noget absolut væsentligt i kristendommen. Ville det ikke være godt, hvis der fandtes sådanne kristne? Ja, man kan endda forvente, at de findes. Ved Guds ufattelige nåde findes de, på trods af al menneskelig svaghed. Der findes også *en sendelse til bøn for Kirken*. (Apostolat betyder jo sendelse). "Bønnens apostolat" søger at hjælpe med til, at sendelse til apostolisk bøn vinder stadig

større og mere trofast tilslutning. Her behøver vi ikke komme nærmere ind på oprindelsen af "Bønnens Apostolat" i 1844, dets historie og udbredelse over hele verden. Det afgørende er noget helt andet. Det afgørende er, at man begynder hver morgen med at indstille ånd og hjerte på at indvie selv den mest profane hverdag til Guds ære og næstens frelse, med hvem vi jo til fælles frelse er forbundet i Kristi Legeme, Kirken. (Den, som har prøvet det, vil opdage: det må gøres "mundtligt" - det betyder ikke med en formel - ellers vil ånden snart fordufte). *Hvorledes* man i bønnerne fornyer denne indstilling, overlades til den enkelte. Vi må helt nøgternt indrømme, at ærligt sindelag og skiftende stemning ikke er det samme: en holdning, som må komme indefra, må tilkæmpes i daglig troskab. En hjælp i så henseende, en slags parole, er de såkaldte månedsintentioner, som er godkendt af Paven. På den måde fortsættes kun, hvad der står skrevet om den første pave og den unge Kirke: "Men kirken bad vedholdende til Gud for Ham" (Ap. Ger. 12,5).

Enhver, som søger at forme sit åndelige liv i denne retning, ved også, at en sådan *indvielse af dagen* og livet har sit *udspring* og sit *mål i Kristi offer* for verdens frelse. Så ofte som det er muligt, vil han tage del i dette ene offer og modtage Herrens Legeme, ved hvem vi alle er eet legeme, thi

alle har del i den ene brød (1:Kor. 10,17). Den som een gang har lært, hvorledes rosenkransbønner, der er lige så enfoldig som ophøj- et, kan blive til hverdagens mystik, og som i sit åndelige live erfarer, hvad troen lærer os om *Jomfru Maria*: at hun for den enkelte har en betydning, som svarer til hendes *enestående rolle i frelsens historie*. Det menneske vil gerne hver dag bede et led af rosenkransen som en beskeden opfyldelse af hans sendelse til bøn for verdens frelse. Naturligvis kan det også være omvendt: Man lærer ved den daglige praksis - ved at bede rosenkransen opfyldes man af den ånd, bønnerne skal udspringe af. Hvis nogen derfor så ofte som muligt søger at tage del i den hellige messe, og ærer han den hellige Jomfru, har han ikke kun overholdt det nødvendigeste (= den daglige fornyelse, "opofrelsen"), men alt hvad Bønnens Apostolat umiddelbart kræver af os. Alt andet overlades til sjælens vækst i nådens liv. Det er nok at have gjort en begyndelse, som man kan beslutte sig til, og som man stadig kan forny. At gennemføre sådan noget i daglig troskab hører med til de små ting, som alt kan afhænge af, og som det største kan fødes af.

Bønnens Apostolat er altså en ganske jævn hjælp til at indøve nogle af den ægte kristendoms væsentlige holdninger. En sådan hjælp er altid fornøden. For *altid er vi kristne i Kristi Kirke*. Men-

nesket er i dag mere end nogen sinde et produkt af omgivelserne. Også på det religiøse område. Hvornår har bønner for Kirken og Guds Rige været mere påkrævet end i vore dage, hvor den ene verdens historie ikke mere tillader de enkelte nationer at opleve deres egen uafhængige historie, men hvor hver enkelt på helt håndgribelig måde bærer med på alles byrde og enhver rammes af alles frelse eller forbandelse.

Når én Hellig Ånd skal lede os alle, og vi er ét legeme, fordi vi ved denne Ånd er døbt ind i ét legeme (1.Kor.12,13), og når vi derfor som lemmer på Kristi ene legeme, skal bære omsorg for hverandre, så skal alle bede for alle. Apostolisk bøn er en kristen pligt. "Vær årvågne i bøn for alle de hellige" siger apostelen (Ef.6,1-8). "Mine brødre, jeg beder jer ved vor Herre Jesus Kristus og ved Åndens kærlighed stride sammen med mig i jeres bønner for mig til Gud" (Rom.15,30). Således kan Kirken gang på gang formane sine børn ligesom Paulus gjorde: "Bed også for os, at Gud vil åbne os en dør for ordet, så vi kan forkynde Kristi hemmelighed" (Ko.4,3). "Kære brødre, bed for os (1.Te.5,25) ..at Herrens ord må få frit løb" (2.Tes.3,1). Opgaven er umådelig stor, de menneskelige muligheder derimod fortvivlende små.

Kirkens hyrder og alle, som har del i de troendes kongelig præstedømme, burde altid have *apostle-*

nes eksempel for øje: "Gud er mit vidne, at jeg uophørligt mindes jer i mine bønner" (Rom.1,10). "Siden jeg har hørt om jeres tro og jeres kærlighed, kan jeg ikke holde op at takke for jer, når jeg nævner jer i mine bønner. Og jeg beder om, at Vor Herres Jesu Kristi Gud, herlighedens Fader, vil give jer visdoms og åbenbarings Ånd.." (Ef.1.15ff) (sammenlign Ef.3,14ff). "Jeg beder om, at jeres kærlighed stadig må blive mere og mere rig på indsigt og dømmekraft, så I kan skønne, hvad der er det væsentlige" (Fil.1,9). "Vi er ikke holdt op at bede for jer og ønske, at I må blive fyldte af indsigt i Guds vilje med al visdom og åndelig forståelse, så I kan vandre Herren værdigt.." (Kol.1,9-12). (1.Tes.3,10-13. 2.Tes.1,11. Heb.13,-20).

Når kirken nu først *begynder at blive en verdenskirke*, når den således står over for helt nye opgaver, når den lamksomt og dog for os i vore korte menneskeliv, uhyggeligt hurtigt, skal vokse ind i helt nye og uvante forhold, udsat for mange indre og ydre farer, så er bønner for Kirken, for Guds riges komme dobbelt nødvendig. På en tid, da den første menighed måtte konstatere: "Hvorfor fnyser hedninger og pønser folkefærd på tomhed, Jordens konger rejser sig og fyrster samler sig imod Herren og mod hans Salvende", havde kirken mod til at bede: "Herre, se til deres trusler, giv derfor dine tjenere, at de med fuld frimodig-

hed må tale dit ord". Og for at man ikke skal mene, at Kirken manglede mod til at bede om hjælp fortsatte de: "Udstræk din hånd, at der sker helbredelser, tegn og undere ved din hellige

tjener Jesu navn" (Ap.Ger.4,25-31). Også i dag kan der endnu ske "tegn og undere", når vi forstår "sendelsen til bøn" for hele den hellige Kirke og opfylder den. (fra "Stimmen der Zeit 152,9 side 161-170)

BEMÆRKNING FRA REDAKTØREN!

Selv om man ikke skal tage tegn og varsler, tyder jeg dog det, at Reformatio økonomisk løber rundt, som et tegn på, at bladet skal udkomme. Men for at bladet kan fordeles gennem avispostkontoret, skal der være mindst 200 abonnenter. For at vi ikke skal komme under dette tal, har vi brug for nogle flere abonnenter. De må gerne gøre lidt reklame for bladet!

CHRISTIAN BRAWS BØGER. Enhver læser af Reformatio, som er interesseret i at stifte nærmere bekendtskab med Christian Braws forfatter-skab, kan ved at henvende sig på: Norma Bokförlag, S-501 01 Borås, får tilsendt en brochure over udkomne bøger.

DE KØBENHAVNSKE KIRKESTÆVNER

Søndag den 19. september er der Kirkestævne i Sengeløse Kirke og Præstegård med følgende program: Kl.14,00: Messe. Herefter kaffe og foredrag om AT BYGGE INDEFRA ved pastor Knud Christensen, Frederikssund. Eftermiddagen slutter med VESPER.

RETRÆTE

I skrivende stund er det ikke fastlagt hvor og hvornår retræten i efteråret bliver, men interesserede kan henvende sig til pastor Poul Exner, Gymnasievej 4, 2620 Albertslund. Tlf.43 62 28 38.

KONVENT FOR KIRKE OG THEOLOGI

indbyder til Seminar om bibelsk teologi i Christianskirkens sognegård, Frederikshaldsgade, Århus, fra søndag den 14. november kl. 18,00 til mandag den 15. november sidst på eftermiddagen. Nærmere oplysninger fås hos Jørgen Glenthøj, J.L.Heibergsvej 45, 8230 Åbyhøj, tlf.86 25 81 18.

RE-FORMATIO

udgives af

Fællesskabet KIRKELIG FORNYELSE

Ansvarshavende redaktør:

Sognepræst Knud Christensen,
Kirkegade 9, 3600 Frederikssund.
Telefon 42 31 03 39.

Redaktionsudvalg:

Pastor Anders Studsgaard,
Havervad 7, 6780 Skærbæk.
Pastor Poul Ulsdal,
Kirkegade 88, 6700 Esbjerg
Sognepræst Peter Østerby-Jørgensen,
Galtrup, 7950 Erslev Mors,
Stud.teol. Jais H. Tinglund,
Kalmargade 34,3.th. 8200 Århus N.

Ekspedition:

Bladet koster 80 kr. årligt i abonnement,
for studerende 50 kr. årligt. Beløbet indbe-
tales til FKF's regnskabsfører, bogholder
Jørgen Poulsen, Christianshavns Voldgade
43,3.th. 1424 København K. Tlf.31 57 53
16. Postgiro 2 08 81 42.

Fællesskabet

KIRKELIG FORNYELSE

Formand:

Sognepræst Poul Exner,
Gymnasievej 4, 2620 Albertslund.
Telefon 43 62 28 38.

Bestyrelsen iøvrigt:

Sognepræst Olav Fog,
Præstegårdsvej 11, Blåhøj, 7330 Brande.
Førtidspensionist Immi Rita Nielsen, Hes-
seløgade 39 B, 2100 København Ø. Kirke-
tjener Kate Pedersen, Storkens Kvar-
ter 5B, 2620 Albertslund.
Sognepræst Bjørn Hansen, Vardegade 14,
2100 København Ø.

Medlemmer betaler 160 kr. årligt til fælles-
skabet. Dette beløb omfatter også abonne-
ment på Re-formatio. Ægtepar 200 kr.
Studerende og pensionister betaler 100 kr.
for enkeltmedlemsskab. Pensionistægtepar
120 kr.

Re-formatio's Forlag:

Fællesskabet KIRKELIG FORNYELSE's
forlag, Præstegårdsvej 11, Blåhøj,
7330 Branden. Telefon 75 34 50 61

Ekspedition og daglig ledelse:

Poul Ulsdal, Kirkegade 88, 6700 Esbjerg.
Telefon 75 13 81 05. Postgiro 5 61 60 50.

INDHOLD - NR. 3 - JULI 1993 36. ÅRGANG

Forsidebilledet: Tegning af Knud Nørholm.

<i>Exner, Poul:</i> Årsberetning 1993	58
<i>Hansen, Carsten Dalsgaard:</i> Salt i folket	62
<i>Ulsdal, Poul:</i> To nadverprædikener	71
<i>Tønnesen, Terje:</i> Kvinnelig "biskop" i Norge	75
<i>Keller, Paul:</i> Sendelse til bøn	77